

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Francisci Svarez Granatensis E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Conimbricensi Academia Primarij
at[que] Emeriti olim Professoris Tractatvs Qvinqve, Ad
Primam Secvndae D. Thomae**

Suárez, Francisco

Mogvntiae, 1629

2. Vtrùm in actibus humanis reperiatur liberum excludens necessitatem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94065)

potest ratio voluntarii predicto modo sufficienter exponi in omnibus actibus elicitis.

VIII.

Ad hanc obiectionem respondetur primo eundem actum esse posse directam volitionem obieci, & virtuale volitionem sui ipsius, nam licet tristitia, v.g. absolute, & simpliciter videatur involuntaria, tamen supposito tali modo presentis, est voluntaria, nam voluntarie quis fugit malum sibi inherens, est absolute nolit sibi esse. Nec refert quod idem actus respectu obieci sit volitio, & respectu sui sit virtualis volitio, quia haec duo non opponuntur, cum sint respectu diuerforum, & modis diuerfis. Secundo potest hoc declarari ex D. Thoma 1. 2. quae. 6. artic. 3. ad. 2. Si dicamus omnes actus, qui a nobis explicantur per modum volitionis, & fuga, re ipsa esse volitiones quasdam, si ad propria obiecta comparentur, & inductione hoc explicatur, nam odium alterius, est actus per modum fuga, & dicitur esse volitio quaedam, & tamen reuera est velle illi malum, & similiter dolor de peccatis, qui explicatur per hanc vocem, nollem peccasse, idem est quod vellem non peccasse, nam, vt recte dicit D. Thomas, illud verbum nollem, si per solam negationem explicetur, no tam dicit actum quam negationem actus: si autem positue declaratur, nihil aliud esse potest, quam voluntas carendi, seu non habendi aliquid. Cuius signum etiam esse potest, quia ex vit talis actus mouentur alia facultates, & organa corporis ad fugiendum, vel alias actiones, quae non sunt nisi voluntate positua efficiendi illas. Hoc autem positio facillime intelligitur hos actus posse esse seipsis voluntarios, vt facile patet ex dictis.

IX.

Exponitur iam vulgari definitione voluntarii.

Quarto facile est ex dictis explicare definitionem communem voluntarii ab Aristotele traditam, merito enim ait voluntarium debere esse a principio intrinseco, quia necesse est, vt oriatur a proprio appetitu innato, qui sit in agente: & in hac particula conuenit motus naturalis cum voluntario: differt tamen voluntarius a violento, qui est a principio extrinseco, vt infra dicam disp. 2. sect. 1. a num. 5. Addunt vero citati auctores voluntarium procedere ex cognitione, vt illum distinguant a motu naturali, vt sic, hic est enim consentaneus appetitui naturae, ille vero debet esse ab appetitu elicente, & vitali, qui appetitus sequitur formam apprehensam, & ex cogitatione resultat, nec ferri potest in incognitum, & ideo recte dicitur voluntarium esse ex cognitione, quod non tantum est intelligendum concomitanter, sed etiam causaliter, ita vt cognitio sit aliquo modo fons, & origo ipsius voluntarii. Et ita est explicata definitio D. Thomae. De alia vero particula addita ab Aristotele dicant soluendo obiectiones in num. 11.

X. Suedetur data explicata.

Quod autem nomine voluntarii hoc significetur, quod per dictam definitionem explicatur non tam est probandum, quam sumendum ex communi vocis significatione: potest tamen sic explicari, nam constat esse in aliquibus rebus hunc modum appetendi vitalem, & elicitem ortum ex cognitione, quia appetitus elicitus in hoc superat pondus naturae: sicut ergo aliquis motus est ex solo impetu naturae, ita actus aliquis est ex appetitu elicente, & sicut illud habet proprium nomen, & dicitur naturalis: ita etiam ille alius motus indiget proprio nomine: ad illud ergo significandum impositum est nomen voluntarium, vt constat ex communi vsu, & ideo hoc nomen nunquam tribuitur iis, quae sine cognitione operantur, imò hinc deriuata est

haec vox ad specialiter significandum ea, quae sola propria voluntate sunt absque vilo extremo impellente. Sic i. Petri 5. Non turpis lucri gratia sed voluntarie: & interdum etiam ea, quae sunt sine obligatione, dicuntur voluntaria, sic etiam quod sit prompto animo, dicitur specialiter voluntarium: significatur ergo hac voce ille motus, qui oritur ex proprio appetitu elicente, & ideo necesse est, vt sit a principio intrinseco cum cognitione.

XI.

Vltimo facile est respondere ad obiectiones factas: assensus enim conclusionis per se non est voluntarius, sed naturalis nisi quatenus imperari potest a voluntate quoad exercitium, quia neque per se est intrinseco volitus, sicut actus appetitus, neque procedit ex cognitione sui proprii obiecti circa quod versatur, sed potius ipse est cognitio sui obiecti, motus autem voluntarius procedit ex cognitione obiecti, circa quod versatur, & ita est intelligenda definitio. Alia vero obiectio de occisione ab alio facta, & mihi voluntaria, procedit de voluntario obiectiue tantum, non causaliter: definitio autem intelligitur de proprio voluntario causaliter. Ad aliam obiectionem circa particulam, quam Aristoteles addit, & D. Thomas omisit, dici potest Aristotelem definiisse voluntarium perfectum, & rationale: D. Thomam vero abstractius fuisse loquentem, quod est probabile, sed difficile propter obiectiones ibi factas, & ideo aliter dici posset, illam particulam, cognoscente singulari, in quibus est actio, non esse absolute, & simpliciter intelligendam, sed per distributionem accommodatam. Itaque vnumquodque voluntarium requirit cognitionem omnium proprietatum, quae sub illud cadunt, seu quae necessariae sunt, vt actio appetatur. Vnde si sit perfectum voluntarium, requirit cognitionem omnium conditionum absolute, & simpliciter: si vero sit imperfectum, sufficit cognitio illius materialis obiecti circa quod versatur, atque eadem ratione ignorantia vnius circumstantiae efficiet, vt actio no sit voluntaria, quoad illam circumstantiam: poterit tamen esse voluntaria, quoad substantiam, & alias circumstantias, quae cognoscuntur, de qua re iterum infra disp. 5. vbi tractabitur ille locus Aristotelis.

SECTIO II

Veram in actibus humanis reperitur liberam necessitatem excludens.

Circa voluntarium non oportuit specialiter tractare questionem, an sit, quia si semel intelligatur, quid illa voce significetur, nihil est notius ipsa experientia, quam esse in homine actiones spontaneas, & voluntarias, & ita neque cum Catholicis neque cum haeticis fuit de hoc vlla controuersia: at vero de libertate est maxima, & est sermo de voluntate excludente necessitatem, ne sit questio in modo loquendi, vt infra disp. sequenti sect. 4. loquens. Fuit autem in hac re antiquus error negans reperiri in homine motum liberum proprie dictum, & explicatum. Sed in hoc errore sunt varii modi, & varia principia, quae possunt ad quatuor capita reuocari, quae attingunt varias difficultates ad alias materias pertinentes. Vnde tantum indicabo illas, & designabo loca

i. Voluntaria dari consentunt omnes de libero disceptant in fideles.

bo loca, breuiter explicans, quod ad intelligentiam huius materiae fuerit necessarium.

II.
1. Error negans libertatem ob fluxum calis
 Primus error reuocat hanc necessitatem in causam extrinsecam, quam *factum* appellat, & nomine fati intelligit seriem naturalium causarum, & praecipue calorum influxum. In hoc errore fuerunt Stoici, quos imitati sunt, haeretici Priscillianista, contra quos videri potest Concil. Bracarense I. can. 9. Leo Papa epist. 95. cap. 6. Hieron. epist. 66. August. cont. haeres. haeres. 70. qui in 35. eundem errorem tribuit Bardasano: tamen Epiphanius haeres. 56. potius refert eum contra factum scripsisse, & idem colligitur ex Euseb. lib. 4. histor. c. 11. Hi tamen infideles in duobus errabant, quia tam inuitabilem putabant esse huius fati necessitatem, vt nec diuinae providentiae, ac potentiae eam subiicerent, contra quem errorem agitur in 1. p. q. 19. 22. & 25. Secundo errabant existimantes caelos posse directe influere, & immutare intellectum, & voluntatem hominis, quod est signum, vt ait D. Thomas, eos existimasse animam hominis esse materialem, nihilque inter intellectum, & sensum distinxisse, quam rem attingit D. Thomas 1. 2. quest. 9. art. 5. latius 1. p. q. 115. artic. 4. & q. 116. art. 1. & 1. cont. Gent. c. 84. & 85. quoniam non solum materiales seu corporales causas, verum nec spirituales creatas posse immediate immutare hominis voluntatem, ostendit idem D. Thomas 1. p. quest. 104. 105. & 111.

III.
2. Error tollens libertatem ob Dei impulsam in voluntatem
 Secundus error tribuit necessitatem etiam causae extrinsecae, non tamen creatae sed diuinae motioni: sic Caluinus, & alii haeretici, qui dicunt voluntatem nostram non posse liberè operari, quia indiget diuina motione determinante illam ad operandum, vel certè, quia subiecta est dispositioni diuinae voluntatis, per quam ita sunt ordinata omnia antequam fiant vt non possint aliter fieri, aut euenire. Imò August. 5. de Ciuit. Dei c. 8. ex Seneca lib. de benefic. & epist. 1. 8. ita explicat Stoicorum sententiam, vt scilicet, per fatum intellexerint hanc dispositionem diuinae voluntatis, & indicat in hoc sensu non esse improbandam illorum sententiam. Sed intelligendus est dummodo non sentiant eam diuinam dispositionem necessitatem imponere humanae voluntati, vt exponit D. Thomas 1. p. q. 116. art. 3.

IV.
Prior modus explicandi praedictum errorem.
 Fundamentum huius erroris altero ex duobus modis potest explicari, prior est, has duas conditiones, scilicet operari liberè, & operari cum dependentia à prima causa esse prorsus repugnantes, ita vt non possint eidem facultati simul conuenire, nam hinc necessariò sequitur nullam esse causam creatam, natura sua liberam in agendo, quia omnis causa creata necessariò pendet in agendo à concursu primae causae, non potest autem eadem res, seu causa ex natura sua habere conditiones repugnantes.

V.
 Hoc fundamentum, seculis etiam principis fidei, de quibus statim, nulla ratione verisimili probari potest, quia haec repugnantia, neque oriri potest ex parte causae creatae, neque ex parte Dei. Primum constat, quia quamuis libertas in agendo sit perfectio simpliciter simplex, tamen non postulat ex se infinitam perfectionem simpliciter in genere entis, nisi sit in summo perfectionis gradu, quem habet in Deo, sicut videre licet in aliis perfectionibus simpliciter, quales sunt esse intellectualem, immortalem, &c. neque enim aliqua specialis ratio de hac perfectione afferri potest, quia libertas, vt sic, non oritur immediate ex infinitate, sed ex perfecta intelligentia ad proponendum diuersa bona appetitui singulorum rationem, & vtilitatem, & incommoda ponderando, quod totum reperiri

potest in natura finita. Neque etiam ex parte Dei potest oriri haec repugnantia, tum propter generalem rationem, quod nullus effectus repugnat ex parte potentiae Dei, nisi in se inuoluet contradictionem aliquam, tum etiam quia Deus cum sit omnipotens, & infinitè sapiens, vnicuique rei providere potest iuxta modum naturae illius accommodatum. Nec denique in re ipsa est repugnantia quòd operatio sit libera, & dependens à superiori causa, quia potest dependere absque eo quòd superior causa determinat inferiorem per concursum suum, & absque vlla posterioritate in causando, sed cum omnimoda simultate, & concomitantia in eo concursu. Neque quòd haec duo sint possibilia, nulla est repugnantia, nec difficultas, quae probabiliter ostendi possit: hoc autem posito facile intelligitur dependentiam à superiori causa non repugnare cum libera determinatione causae inferioris, de qua re latius in materia de peccatis, & gratia, & 1. p. quest. 19.

Secundo modo potest fundari hic error, scilicet, vt non oriatur ex repugnantia ipsius rei, sed ex sola diuina voluntate: iuxta quam intelligentiam non negat haec sententia hominem esse liberi arbitrii in actu primo, id est, habere in se facultatem operandi ex se indifferentem, nisi aliunde ab extrinseco necessitetur. Deinde non negat posse Deum si velit concedere homini, vt utatur hac facultate sua in actu secundo dando illi concursum accommodatum: affirmat tamen Deum de facto voluisse determinare suo arbitrio voluntates nostras ad omnes actus tam bonos, quam malos, idque fortasse vt ostenderet potentiam suam, & dominium quod habet nostrarum voluntatum, & vt omnia, quae futura sunt, inuitabiliter suo arbitrio disponeret independenter à nostro. Et ad hoc confirmandum congerunt haeretici plura testimonia male intellecta tam sacrae Scripturae, quam Sanctorum Patrum, praesertim Augustini, quorum intelligentiam infra indicabo.

Sed in hoc etiam sensu est improbabilis hic error. Primo, quia de diuina voluntate, & dispositione, quae in naturis rerum fundamentum non habet, sed potius eis aduersatur, nihil rationabiliter affirmari potest, quod reuelatum non sit, aut ex reuelatis colligatur, hoc autem quod hic error affirmat, non solum reuelatum non est, sed potius contrarium in sacra Scriptura continetur, vt statim ostendam. Deinde est contra perfectionem, & sapientiam diuinae providentiae immutare in omnibus actionibus, & suppositis humanis modum operandi naturalem illis, quin potius propter hanc potissimum causam Deus permittit peccata, vt hominem suae libertati committat, neque id pertinere poterat ad manifestationem diuinae potentiae, tum quia satis eam ostendit si interdum hoc faciat, & utatur humana voluntate suo arbitrio, eique necessitatem imponat aliquando, nam si semper id faceret, potius videretur carere potentia ad concurrendum cum humana voluntate salua eius libertate: deinde, quia maioris est sapientiae, & potentiae omnia ita disponere, vt infallibiliter ita fiant, sicut per diuinam providentiam disposita sunt, & tamen quòd liberè fiant, quae per voluntatem rationalem facienda sunt: hoc autem esse possibile Deo, supposita infinita eius scientia, & potentia, non esset difficile ostendere, sed id spectat ad materiam de providentia, & de gratia. Omitto esse contra diuinam bonitatem inclinare, seu determinare humanae voluntati.

VI. 2. Modus explicandi eundem errorem.

VII.

voluntatem ad malum, seu peccatum, quod etiam prædictus error consequenter asserit.

VIII. Tercio erratum est circa hanc libertatem hominis, tribuendo necessitatem non causis extrinsecis, sed intrinsecis, non ex parte animæ, sed ex parte corporis, ita vt corpus passibile, & subiectum fomiti, & inordinatis affectibus appetitus sensitivi necessitatem voluntati imponat, nec relinquat illam libere operari. Iuxta quem dicendi modum non negatur simpliciter voluntatem secundum se esse liberam, seu capace liberæ actionis, nam si esset separata à corpore, vel si in ipso corpore haberet corpus ipsum sibi omnino subiectum, posset vti suo dominio, & libertate, à qua tamen impeditur ratione talis corporis. Hic videtur esse sensus hæreticorum huius temporis, qui dicunt hominem in statu innocentie habuisse vsum liberi arbitrii, per peccatum tamen illum amisisse, ita vt iam non sit liber, sed seruus peccati, vt late Rossenf. articulo septimo. contra Lutherum & alii recentiores. Afferunt tamen hi hæretici plura ex sacris Scripturis, & præcipue ex Augustino, quorum intelligentiam infra breuiter indicabo. Rationem vero nullam asserunt, quia reuera est omnino irrationabilis error, nam si corpus passibile, & affectus appetitus quantumuis inordinati, non auferunt vsum rationis, neque etiam auferre poterunt rationem liberi arbitrii, si rationabilis voluntas ex se, & natura sua libera est, quia appetitus non influit directe in voluntatem, neque illam physice mouet, aut determinat, vt tractat D. Thomas 1. 2. quæstion. nona & decima. Et in quæstion. 99. & ex ipsa experientia constat esse in potestate hominis non consentire concupiscentiæ, & motioni eius, & in sacra Scriptura nihil est frequentius, vt infra citabimus à num. 11.

IX. Quartus modus asserendi hanc necessitatem fundatur in intrinseca natura ipsarum potentiarum hominis, quia numerum omnes sunt deum ex ipsa natura terminatæ ad vnum, etiam in supremæ, quales sunt intellectus, & voluntas. De intellectu id facile probatur, nam quoad specificationem determinatus est ad assentiendum vero, & dissentendum falso, nec potest aliter ferre iudicium; quoad exercitium vero, aut determinationem à natura ipsa conuictus euidentia veritatis, aut si hoc modo non determinatur, non potest se ipsum determinare ad actum, sed indiget extrinseco mouente determinante. Cuius ratio est, quia omnis determinatio ad operandum necessario esse debet, aut naturalis ex solo imperu nature, aut voluntaria ex inclinatione elicita operantis: omnis enim operans, aut operatur præcisè, quia est talis nature, aut quia vult, & appetit operationem; actus autem intellectus non est per se, & intrinsece voluntarius, quia hoc est proprium actionis appetitiuæ virtutis: ergo si talis actus intellectus non est mere naturalis, & necessarius, oportet, vt sit voluntarius, non per se ipsum, sed per determinationem ab actu alterius potentie: ergo necesse est vt ab illa determinetur ad talem actum, & non à se. Et hæc, vt existimo, est ratio à priori, ob quam intellectus non potest esse potentia formaliter libera.

X. Rursus voluntas necessario sequitur definitum iudicium intellectus; ergo neque etiam ipsa est potentia libera; sed determinata ad vnum: ergo in illa potentia nulla est actio libera. Assumptum declaratur, quia voluntas est potentia rationalis, vnde necessario sequitur ductum rationis, nam sicut non potest ferri nisi in cognoscere in primam secundam D. Thom.

tum per intellectum, ita non potest ferri aliter quam iudicatum est. Et ideo docent morales Philosophi, & Theologi, non posse esse defectum in voluntate, quin prins sit in intellectu, nam si intellectus prius recte proponat, & iudicet, non potest voluntas non recte eligere: ergo signum est voluntatem necessario sequi iudicium rationis: quod si interdum videtur non ita facere, ideo est, quia intellectus non recte iudicat, nec satis considerat omnia, quæ necessaria sunt ad mouendam voluntatem. Et hinc obiter videntur enervari rationes multæ, & signa libertatis, quæ asserri solent, quales sunt correctiones, reprehensiones, consilium, punitio, & huiusmodi. Nam hæc quidem (inquiunt) videntur superflua si homo non esset liber, nam ex his solum concludi videtur hominem esse rationalem, & hæc omnia deseruire, vt recte iudicet, & apprehendat, quid bonum sit, & agendum. nam hoc posito statim sequitur voluntas. Si ergo applicato obiecto, & medio sufficiente intellectus necessario iudicat, & voluntas necessario sequitur intellectum recte iudicantem, nullibi est vera libertas. Quam difficultatem late Buridan. 3. Ethic. quæstion. prima. tractat, vbi propter eam indicat libertatem arbitrii non posse ratione naturali constare: in quam sententiam citatur etiam Andreas de Nouo Castro in i. distinctione 45.

Dicendum est autem in humanis actionibus XI. reperiri liberum non tantum coactioni, sed etiam necessitati oppositum, de cuius ratione est, vt includat indifferenciam, seu potestatem agendi, & non agendi, seu agendi hoc, aut contrarium. Hæc est veritas fidei, quæ ex variis locis sacre Scripturæ aperte colligitur. Clariora sunt illa, in quibus tribuitur homini optio, seu electio, vt Deuter. 30. Testes inuoco cælum, & terram, quod proposuerim vobis vitam, & mortem, maledictionem & benedictionem: elige ergo, &c. similia habentur Iosue 24. Optio vobis datur, eligit, quod placet. Ecclesiastici 24. Apposui tibi ignem, & aquam, ad quod volueris extendere manum, quæ verba tractans Augustinus lib. de grat. & libero arbitrio cap. 12. Ecce, inquit, aperte videmus expressum nosse libertatis arbitrium. Videri etiam possunt alia testimonia apud eundem Augustinum lib. de grat. & lib. arbitrii. à cap. 2. & apud Cyprianum 3. ad Quirinum cap. 52. Faciunt etiam illa testimonia, in quibus tribuitur homini dominium suarum actionum, Genes. 4. Subter te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius, quem locum ad rem præsentem optime declarat Prosper 2. de vocat. Genes. c. 4. hinc etiam illud Ecclesi. 3. Qui potuit transgredi, & non est transgressus, ideo stabilita sunt bona illius in Domino: non esset enim dignus laude, vel præmio, nisi libere id fecisset: & ideo dicitur Proverb. 4. Rectos cursus fac pedibus tuis: vt bene declarat August. Denique 4. Reg. 12. & num. 30. fit expressa mentio liberi arbitrii humani, & frequentia sunt huiusmodi testimonia in sacra Scriptura.

Secundo asserri possunt varia signa libertatis ex sacra Scriptura, & Patribus desumpta. Primum est potestas dominandi, iuxta illud Gen. 1. Faciamus hominem ad imaginem, &c. vt præsit, &c. nam qui non est dominus suarum actionum, multo minus esse potest aliarum rerum. Vnde Sancti Patres communiter exponunt hominem esse ad imaginem Dei ratione liberi arbitrii. Secundum est potestas peccandi, quæ neque intelligi potest sine libertate, non tantum coactionem, sed necessitatem absolutam excludente, vt late Augustin. de vera, & falsa religione cap. 14. Prosper lib. 2. de vocat. Genes. cap. 14. Iustinus quæst. 88. ad Genes. vbi libertatem dicit

Handwritten marginal notes in Latin, including the words "LIBERTAS" and "OPTIO".

dicit esse ponendam in definitione peccati Clemens Alexandrin. libr. 2. Stromat. *Libera electio peccatum inchoat.* Basil. homil. 9. *quod Deus non sit auctor malorum;* hac enim potissimum de causa peccatum non refunditur in autorem naturæ, quia non ex necessitate naturæ oritur, sed ex libertate voluntatis. Tertium signum huic simile est præceptum, nam, ut ait Augustin. de grat. & libero arbitrio capit. 2. *Quomodo posset Deus prohibere ne velimus, aut præcipere, ut velimus. si ad volendum necessitatur?* & epistola 46. *Eo ipso quod præceptum est, obedientiam nostram requirit, quæ nulla esse potest sine libero arbitrio.* Similia legi possunt in Athanas. libr. de Incarnat. Verbi. Origen. homil. 12. in Numer. Quartum signum est reprehensio poenæ non tantum ad terrorem, vel emendationem futurorum, sed etiam per se in vindictam mali commissi. Ac denique divinum iudicium de humanis operibus, nam, ut eleganter Augustinus epistol. 46. *Sinonest Dei gratia, quomodo Deus saluat mundum, & si non est liberum arbitrium, quomodo iudicat mundum?* V. de Prosperum, & Iustinum question. 9. Euseb. 6. de præd. cap. 5. & libr. 1. demonstrat. cap. 9. & libr. 4. cap. 1. & sequentibus. Irenæ. 4. cont. heres. cap. 9. & 29. Cyrill. Hierosolym. 5. catech. 4. Origen. hom. 20. in Num. Dionys. 4. cap. de dum. nom. in fine, ait. *Sed dicit quispian infirmitati supplicium non deberi, sed veniam. si non suppeteret potestas, recte se haberet oratio.*

XIII. Tertio principaliter addere possumus testimonia Patrum, ex quibus constat hanc fuisse perpetuam traditionem, & consensum Ecclesiæ. Sed quia huiusmodi testimonia sunt frequentia, & vulgaria, solum designabo loca, scilicet in Clemente Rom. epist. 3. decretali, & Dionys. de Ecclesiastica Hierarch. cap. 2. p. 3. Iustin. dialog. 9. cum Tryphone, statim post medium q. 8. ad Orthod. Lactant. 4. de sapient. cap. 11. Athanas. Corat. cont. idola. Cyprian. epist. 18. lib. de unit. Eccles. Nissen. totolib. 7. sua Philosophia. Nazianz. orat. 1. 30. 38. & 42. Damascen. lib. 2. de fide cap. 16. Ambros. lib. 2. de fid. ad Grat. cap. 3. Hieron. epist. ad Damas. de filio prodigo. Aug. præter loca citata 1. Retract. cap. 9. & 16.

XIV. Quarto accedit definitio Ecclesiæ. Nam Concil. Brachar. supra citatum. Concilia item contra Pelagianos congregata, veritatem hanc vel definiunt, vel aperte supponunt. Pelagius enim non solum liberum arbitrium cognoscebat, verum illi soli tribuebat bona opera hominis, & initium salutis. Concilia vero admittunt liberum arbitriū operari in homine, diuina tamen gratia excitatum, & adiutum; Cœlestin. Papa epist. 1. ad Episcopos Gall. cap. 14. & 15. Expressius hoc tradidit, & definiuit Trident. in. sess. 6. & Pius V. & Gregor. XIII. in bullis contra Michael. Baium hanc damnant propositionem, *quod voluntarie fit, etiam si necessario fiat, libere fit;* in quo docent esse in homine libertatem non solum excludentem coactionem, quæ voluntario opponitur, sed etiam necessitatem simpliciter, quæ absolute tollat potestatem agendi, & non agendi. Vltimo uti possumus rationibus, quæ peccati possunt partim ex dictis inter referendos errores, partim ex ijs quæ dicemus.

XIV. Ex hac veritate sequitur primo, facultatem libere operandi esse intrinsecam homini, & connaturalem illi. Itaque quod homo libere operetur, non est aliquid extrinsecum superadditum homini miraculose, aut per supernaturalia dona infusa, sed est intrinseca proprietas suæ naturæ. Hoc constat ex dictis, nam quod homo sit ad imaginem Dei, & capax domini, naturale est ipsi, & ideo etiam si priuatur omnibus supernaturalibus donis, perseverat in illo quod sit ad imagi-

ne m. Dei. Similiter potestas peccandi ex intrinseca infirmitate naturæ oritur. Denique quod homo sit rationalis, naturale est ipsi. Ex hoc autem precise oritur, quod sit liberi arbitrii, nam hæc libertas oritur ex ratione, ut communiter dicitur, id est, ex eo quod ratio potest vniuersalem rationem boni, & mali attingere, & in vnoquoque obiecto cognoscere quid bonitatis, aut malitiæ habeat, & quam connexionem habeat, vel cum fine intento, vel cū hominis natura ponderare: hoc autem totum naturale est homini saltē in ijs rebus, quæ lumine naturæ cognoscuntur. Vnde addo vterius fieri non potuisse, ut homo eleuaretur ad libere operandum, nisi ex sua natura haberet aliquam facultatem liberam, quia si omnis potentia humana natura sua esset determinata ad vnum, neque posset extra illud versari, quia non posset ferri extra suum obiectum, neque posset ipsa esse suspendere suum actum, quia non posset naturam suam mutare, neque contra suam naturalem inclinationem operari.

Dices: Potest Deus efficere, ut potentia natura sua libera necessario operetur etiam in ijs, in quibus est de se libera: ergo etiā potest facere, ut potentia ex natura sua determinata ad necessariam operationem operetur libere, & cum indifferentia. Respondetur negando consequentiam, nam quando potentia libera necessitatur ad operandum, non mutatur intrinsece natura eius, quasi in actu primo (ut sic dicam), semper enim manet de se libera, & indifferentis ad illū actum, & obiectum, impeditur tamen ne in actu secundo utatur illa libertate. At vero si potentia necessaria libere esset operatura, oporteret ipsam in se quoad actum primum immutari, quia non potest intelligi, ut potentia, quæ natura sua habet intrinsecam impotentiam ad suspendendum suū actum per se ipsam intrinsece, & voluntarie recipiat contrariam potestatem, quæ ad libertatem requiritur absque interna mutatione ipsius potentie: quomodo n. potentia manens determinata ad vnum, erit simul in differēs respectu eiusdem actus, præsertim cum hæc indifferentia magis consistat in aptitudine, & potestate ipsius potentie, quam in aliqua intrinseca potestate ipsius actus liberi, ut infra. Denique necessitas potest provenire ab extrinseco, neque ex se aliud postulat, & ideo nihil obstat quominus potentia ab intrinseco libera, extrinsecus necessitetur; at vero libertas debet esse ab intrinseco, & ideo si non oriatur ex interna facultate ipsius potentie, fieri non potest ut ab extrinseco proveniat.

Sed contra, nam ad actus supernaturales non habet homo naturalem libertatem, cum non habeat naturalem potestatem, & tamen per gratiā, & supernaturaliter accipere potest liberam facultatem illos operandi. Rursus è contrario homo videns Deum necessitatur ad amandum ipsum, & tamen supernaturaliter fieri potest, ut ille amor sit liber, si homo accipiat supernaturalem potestatem ad suspendendum illum actum.

Respondet ad priorem partem voluntatē hominis ex solis viribus naturæ non habere completam libertatem circa actus supernaturales, ut argumentum probat, habere tamen libertatem (ut sic dicam) inchoatam, seu fundamentū completæ libertatis, quod habere non potest, nisi ipsa esset natura sua libera. Quod ita declaro, nam ex duobus, quæ ad libertatem requiruntur, quæ sunt potestas agendi, & non agendi, hoc secundū potest voluntas ex se circa actus supernaturales, quia licet non possit eos efficere sine auxilio gratiæ, potest tamen omittere, & suspendere, quia ad hoc non postulat supernaturales vires, hoc

Si homo nō esset natura sua liber, non posset eleuari ad libere operandum.

XVI.

XVII.

XVIII.

hoc autem non posset nisi natura sua esset dominatorum actum. Circa alterum vero, scilicet potestatem agendi, non habet ex se completas vires, habet tamen capacitatem obedientialem passivam, & activam, vt possit eleuari ad illos actus, quæ fundatur in vniuersali capacitare voluntatis, qua tendere potest in bonum, vt sic, inde enim fit, vt possit eleuari ad amandum libere omne bonum, quod ex se non necessitat voluntatem, quia hæc libertas, vt supra dixi, oritur ex facultate rationis ponderantis in quolibet obiecto propriam rationem boni, quod etiam seruatur in obiectis supernaturalibus, quando voluntas eleuatur ad operandum circa illa; nam tunc etiam illa ducitur ratione suo etiam modo eleuata, & cognoscente supernaturalia obiecta.

XIX. Ad alteram partem responderetur nunquam posse fieri, vt amor Dei clare visus sit in se intrinsece, ac formaliter liber, quia non potest voluntas per intrinsecam ac voluntariam suspensionem talis actus illo carere, sed ad summum fieri potest quod Deo suspendente concurrunt voluntas crearet illo actu, & consequenter etiam fieri potest, vt quoties homo vellet, Deus suspendat illum concurrunt. Si tamen homo videns Deum possit habere talem voluntatem sub aliqua ratione boni, tunc carentia, vel suspensio talis amoris esset libera, non per se ipsam, sed per denominationem ab alia voluntate libera, quæ necessario supponit facultatem natura sua liberam à qua procedat: & hoc modo non repugnat actum natura sua necessarium fieri liberum per denominationem extrinsecam, & subordinationem ad potentiam liberam. Sic enim etiam nutritio, quæ ex se necessaria est, potest à Deo constitui sub dominio voluntatis: nos autem agimus de actu libero ex se per immediatam habitudinem ad potentiam elicentem.

XX. Secundo sequitur ex dictis per peccatum originale non esse amissam naturalem facultatem liberi arbitrii: vsum autem eius nec per peccatum, nec per gratiam impeditur semper. De hac veritate tractatur late in materia de peccato originali, & de gratia. Nunc autem declaratur breuiter. Primo quidem ex sacris Scripturis, & aliis testimoniis adductis, loquuntur enim de homine lapsio, & prout de facto operatur, aut male suo arbitrio, aut bene per diuinam gratiam. Deinde ratione, quia peccatum originale non mutauit humanam naturam, quoad intrinsecam, & essentialia, neque quoad proprietates connaturales intrinsece ab illa manantes, quarum vna est facultas libere operandi, quæ ratio conuincit de libertate, quoad actum primum, quoad vsum vero eius sufficiunt quæ dicta sunt referendo secundum, & tertium errorem in num. 3. & 8.

XXI. Contra totam hanc doctrinam de libera hominis actione multa obiciunt hæretici ex sacra Scriptura, & Patribus, præsertim ex Augustino: & ratione, sed quod ad rationem spectat, nulla est, quæ intrinsece, & proprie attingat difficultatem; nili quæ tacta est in quarto dicendi modo num. 9. allato, quæ apud me non conuincit, seclusa visione beata voluntatem necessitari ad sequendum dictam intellectus, absolute, & simpliciter loquendo. Quod ideo addo, quia ex vi vnius prioris voluntatis subsequente aliquo iudicio intellectus, potest voluntas necessitari ad alium actum extrinsece, vt absolute ratione; sed tunc saluatur libertas in priori actu, quem posset voluntas tollere etiam post subsequente alio iudicio, & ita simpliciter non necessitatur ad sequentem actum. Tamen, absolute loquendo, & non supposito aliquo actu libero voluntatis, non necessitatur in primam secundam D. Thom.

tatur voluntas ad sequendum iudicium in tellectus, quantumuis practicum esse fingatur, de qua re dicendum est infra agendo de actibus voluntatis, & videri potest quod ad hanc rem attigimus lib. 1. de prædestin. cap. 16. a num. 6.

Deinde quod attinet ad Scripturam afferuntur illa loca, in quibus Deus dicitur immutare corda hominum, operari in nobis velle, & perficere, trahere hominem, & similia. In quibus omnibus duo tantum obseruanda sunt. Primum, hæc omnia dici ratione excitantis, seu præuenientis gratiæ, præsertim efficaciæ, cuius tamen efficaciam non consistit in necessitate inferenda, sed in hoc, quod Deus infinita sua sapientia, ita mouet hominem, sicut scit esse opportunum, vt ipse consentiat; ita August. de Spir. & liter. cap. 34. & Irenæus cont. Pelag. Secundum est, in his locutionibus significari Deum esse principalem autorem huiusmodi operum, non tamen excludi liberam cooperationem nostram, vt optime tractat Nazianz. orat. 30.

Tandem ex Augustino obici solent varia loca, in quibus dicit hominem per peccatum amississe libertatem, & factum esse seruum peccati, & necessitatem peccandi incurrisse. Sed in his, & similibus est magna æquiuocatio in nomine illo libertatis, quia non sumitur, vt significat indifferentiam in operando, sed vt significat carentiam cuiusdam seruitutis, vt latius, & commodius explicabo sequenti sectione.

XXII. Explicatur loca scripturæ non recte ab eis adducta.

XXIII. Item loca Augustini.

SECTIO III.

Quid sit esse liberum in humanis actibus, & quomodo à perfecto voluntario distinguatur.

NON mouetur questio de deliberatione in actu primo, seu de facultate libera, quia non de potentiis, sed de actibus disputamus, quamuis ex his, quæ diximus, & quæ dicemus, constat hanc libertatem nihil aliud esse, quàm vim quandam operandi cum dominio, seu virtute ad suspendendum actum, etiam positus omnibus requisitis ad operandum, vt latius docui in Metaphys. quæ vis non est res distincta à voluntate, sed est naturalis perfectio eius, quamuis oriatur ex perfectione intellectus: quomodo dici solet liberum arbitrium esse facultatem voluntatis, & rationis, D. Thomas 1. 2. q. 1. art. 1. Libertas autem actualis considerari potest vel in actu imperato, vel in actu elicito: in priori nihil aliud est quam emanatio, seu denominatio actus imperati ab elicito libero: in tantum enim actus imperatus est liber, in quantum ab efficaciam actus eliciti liberi pendet, & ab illo quodammodo informatur moraliter.

I. Quid sit liberum in actu primo.

Tota ergo difficultas reuocatur ad actum elicatum, quid in eo sit esse liberum, & quomodo se habeat ad voluntarium perfectum. In qua re multi Theologi sentiunt nihil aliud esse actum esse liberum, quam esse perfecte voluntarium, ac perfecte Ita sentit Almain. tract. 1. moral. cap. 1. dicit enim illud esse perfecte voluntarium, quod ita est in potestate operantis, vt positus omnibus requisitis ad agendum, possit ab illo fieri, & non fieri: in eadem sententia est Scot. in 1. dist. 2. quest. 3. dist. 10. quest. vnic. quodlib. 16. artic. 1. & 3. vbi docet Spiritum sanctum procedere libere, quamuis necessario producat, quia nimirum perfecte voluntarie producit. Sed consideranda est diuersitas inter hos autores, quamuis enim in hoc conueniant, quod liberum, & voluntarium perfectum

II. Liberum in actu secundo idem esse esse liberum, ac perfecte voluntarium.